

93 / 498
60

A. I—N. 2— Aprilie—Mai, 1937

DOBROGEA DE SUD

Director: RADU RUCĂREANU

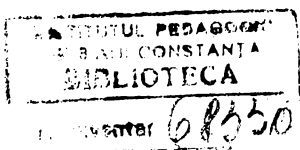
Revistă de studii și literatură regională

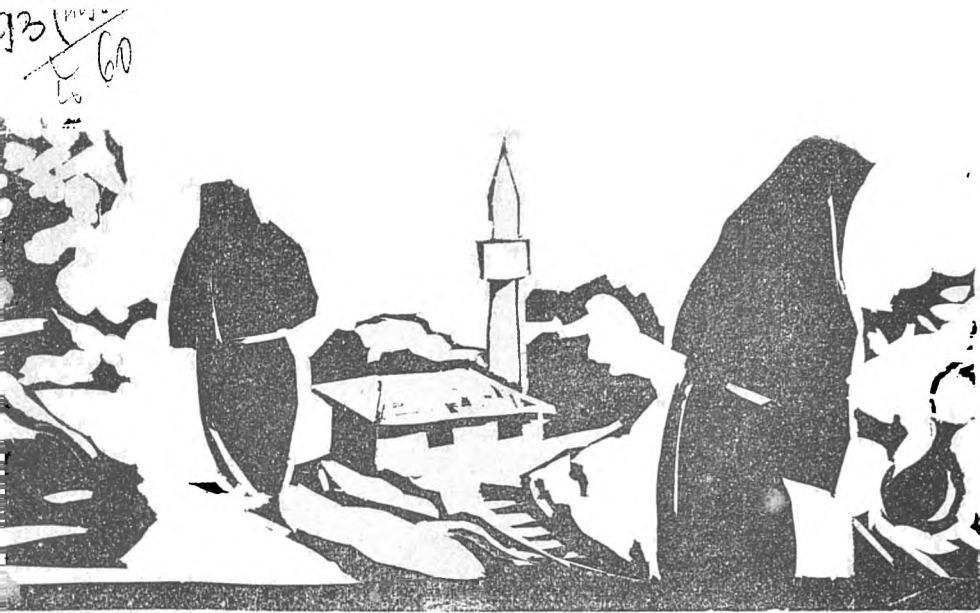
Biblioteca Universitară "Ioan Popișteanu" - Universitatea Ovidius din Constanța

ORDINEA ARTICOLELOR:

1. *Cum se alimentează un curent* **C. Mărculescu**
2. *Pontică (versuri)* **Gr. Sălceanu**
3. *Elementul românesc în cadrilater înainte de 1913* **G. D. Constantinescu-Mircea**
4. *Echinox alb (versuri)* **Clement Vornicu**
5. *Din istoria economică a Balcicului* **Mircea Roșculeț**
6. *Bețul din Balcic (versuri)* **Em. Papazissu**
7. *Dobrogea din cărți* **Ion Lolîț**
8. *Macedoneană (versuri)* **F. Celea**
9. *Români Ardeleni în Sudul Dobrogei* **R. Rucăreanu**
10. *Cetăți din Dobrogea de Sud* **Alex N. Papagheorghiu**
11. *Notă*

Manuscrisele și abonamentele se trimit d-lui
RADU RUCĂREANU
Profesor la Liceul din Bazargic

Cum se alimentează un curent

Prof. Octavian S. Mărculescu

Doctorand în Litere și Filosofie

Au trecut aproape 20 de ani dela războiul mondial, și tot atâta timp de când Bulgaria are ochii ațintite spre noi. Nu sunt priviri prietenoase, nu sunt gânduri bune și curate, sunt gânduri de revanșă, sunt tendințe imperialiste, sunt acțiuni care trădează un curent naționalist exagerat. Vina nu-i a popoului bulgar, care e pașnic, muncitor, econom și bun gospodar, ci a conducătorilor spirituali, bulgari, care instruesc masele, le pregătesc în vederea cuceririi Dobrogei întregi și Sudului Basarabiei. Ocupă un loc de frunte în această mișcare profesorii bulgari, mai clar istoricii bulgari.

Aceștia sunt predicatorii naționalismului exagerat bulgar, aceștia sunt alimentatorii curentului de ură și denigrare a tot ce este românesc. Ei merg cu îndrăsneala până acolo, încât afirmă că istoria noastră e falsă, iar adevărata istorie a românilor—lasă să se înțeleagă—este cea scrisă și falsificată de Bulgaria.¹⁾ Nu este aici locul să arătăm, ce susțin toți istoricii bulgari și nici să răspundem la întreaga literatură istorică de propagandă bulgară, ci vom spicui câteva din ideile fundamentale ale istoricilor bulgari, care alimentează curentul naționalist și imperialist bulgar.

1) P. Mutafciev, *Bulgares et Roumains dans l'histoire des pays danubiens*, Sofia, 1932, p. 390.

Încă din 1913, luarea Dobrogei de Sud a fost pentru bulgari o mare lovitură. De atunci a înmugurit în inimile intelectualilor bulgari gândul de revanșă. Chiar războiul din 1915—1918 nu a fost decât un prilej să încerce «eliberarea Dobrogei»¹⁾

Între anii 1916—1919 istoricii bulgari s'au simțit datori să lumineze opinia publică și implicit Occidentul asupra drepturilor istorice, geografice, etnografice și politice ce au bulgarii asupra Dobrogei întregi, care prin pacea generală se cuvinea a le fi restituită, ceea ce era soluția unică și salvatoare : «...la solution radicale : *le retour de toute la Dobroudja (!)*»²⁾.

N'au lipsit lucrări, care să susțină ; «La Dobroudja est le berceau du peuple bulgare et fit partie de la Bulgarie pendant 12 siècles consécutifs»³⁾, iar un altul scria ; «La Dobroudja... la sentinelle fidèle de la Bulgarie, pendant tout le moyen âge»⁴⁾. Mai mult d. Zlatarsky în istoria Bulgarilor a adăugat și niște hărți la sfârșitul volumului : Harta I-IV inclusiv, unde arată că Bulgarii au stăpânit Dobrogea toată și Sudul Basarabiei între anii 679-888 ; iar dela Harta V—X inclusiv stăpâneau numai Dobrogea întreagă între 893-1355⁵⁾.

Bine vor interveni unele persoane dela noi, dar acestea au fost odată ! E un capitol definitiv închis. Așa ar fi, dacă realitatea nu ne-ar pălmuî credulitatea. Sunt studii noi care afirmă răspicat ce urmăresc încă Bulgarii. Astfel d. Mutafciiev, profesor la Universitatea din Sofia a scos o carte în 1927, în bulgărește, reapărută în 1932, în traducere franceză. Autorul, care face caz de obiectivitate, deși i-a răspuns d. P. P. Panaitescu și alții, socotește că nu poate renunța «...sur aucun point essentiel aux jugements et aux conclusions qui ils contient»⁶⁾ cartea sa. E imposibilitate să ne ocupăm de problema atacată

1) General Kantargieff, Epopeia dela Bazargic, trad. de Col. Alex. Topărlan, v. p. 3, Ordinul de zi Nr. 10.

2) Molloy, La Dobroudja politique în La Dobroudja : Géographie, Histoire, etc. par A. Irchiroff, prof. W. N. Zlatarsky, L. Miletitch etc. 1918, p. 384 v. p. 342.¹⁾

3) Dr. Rizoff, Les Bulgares dans leurs frontières historiques, ethnographiques et politiques. Atlas contenant 40 cartes, Berlin, 1917, p. 74, v. p. XI.

4) Dr. W. N. Zlatarsky, Le sort historique et politique de la Dobroudja, în La Dobroudja, Géographie. etc. v. p. 48.

5) Dr. W. N. Zlatarsky, Gerchichte der Bulgaren, I. Leil Leipzig, 1918 p. 182, Dr. Rizoff, Les Bulgares, op. cit. v. și hărțile atlasului.

6) P. Mutafciiev, Bulgares et. op. cit. v. prefața.

de D-sa, deacea ne limităm a da numai două citate, spre a se înțelege ce idei difuzează prin presă unii istorici bulgari, din școala nouă. Astfel într'un loc se pronunță : «La verité est que la domination bulgare sur les teritoires de la Dobroudja et de la Bulgarie du nord est actuelles, du VII-e siècle où leur Etat fut fondé à la seconde moitié du X e siècle où le premier royaume bulgare fut détruit, loin d'être éphémère, fut plus réelle et plus durable que partout ailleurs»¹⁾.

În ce privește, dacă noi avem drepturi asupra Dobrogei, crede că se bazează numai pe forță: «Nimeni nu poate împiedeca pe Români a iubi Dobrogea și ei trebuiesc s'o apere chiar din cauza manierei cu care și-au însușit această provincie. Însă pentru această apărare ei dispun de numeroase mijloace mai eficace și ar trebui să lase cel puțin știința în pace «il est difficile de défendre par elle un situation qui, sans avoir rien de commun avec l'histoire, l'ethnologie et le droit repose uniquement sur la force»²⁾. Prin urmare: Drepturi asupra Dobrogei n'au decât Bulgarii, care au stăpânit-o mai multe secole.

Deși întreaga lucrare a d. Mutafciev este un pamflet mai mult; recent, academic și obiectiv i-a răspuns d. G.I. Brătianu³⁾ și indirect d. C. C. Giurăscu⁴⁾ însă ne îndoim, că istoricul bulgar va retracta ceva din ce a afirmat. Presupunem, că d. Mutafciev predă la Universitatea din Sofia, studenților, după această lucrare. Însă nu-i numai d-sa, ci și un proaspăt doctor în istorie dela universitatea din Geneva, d. Ioseph V. Poppov. Acesta găsește, că Dobrogea a fost «le berceau du premier royaume de la Bulgarie, le pantheon de la culture bulgare qui fit partie de la Bulgarie, pendant quelques douze siècles...»⁵⁾

Apoi critică dominația română din Dobrogea Veche dela 1878—1913, cât și din întreaga provincie dintre anii 1913-1916 ponegrind administrația, învățământul, legea proprietăților rurale în Dobrogea, perceperea fiscului, drepturile politice, colonizările, traiul minorității bulgare din Dobrogea și chiar

1) ibid. p. 148.

2) ibid. 356

3) G. I. Brătianu, Privilèges et franchises municipales dans l'empire byzantien, paul Gurthner, Paris 1936, p. 138.

4) C. C. Giurescu, Istoria Românilor, I, Fundația pentru literatură și artă, regele Carol II, București 1935, p. 586,

5) Ioseph V. Poppov, La Dobroudja et les relations bulgare-roumaines, thère No. 20, Imprimerie, Georges Thone, Liège (Belgique), 1935, p. 189 v. p. 21

în Basarabia sudică. E de părere, că populația bulgară în Basarabia ar fi de 350.000, în timp ce evaluările date de locuitorii însăși se numără aproape 400.000 (!) ¹⁾

Susține că bulgarii din Basarabia se plâng de tratamentul român, că școala și biserica bulgară au dispărut, că s'a aplicat tendențios legea reformei agrare în România. Totuși pe d. Poppov nu-l interesează *deocamdată* prea mult soarta bulgarilor din Basarabia, ci și soarta Bulgarilor din Dobrogea de Sud. Astfel: *Regimul stabilit în Dobrogea de Sud după a doua ocupație din 1919 s'adeveri dintr'odată mult mai dur și mai nedrept decât fusese acel din 1913-1916* ²⁾. Apoi lamentațiile obișnuite și neadevărate; Bulgarii în Dobrogea de Sud n'au școli numeroase; din cele 66 biserici bulgare». Azi numai sunt biserici în Dobrogea de Sud, unde slujba religioasă să se facă exclusiv în limba bulgară ³⁾.

N'au libertatea presei, a întrunilor, n'au drepturi politice deși toate acestea s garantate de legi, care «sunt în realitate iluzorii» ⁴⁾, iar dreptul de proprietate, de inviolabilitate a domiciliului... sunt brutal călcate în picioare de autoritățile române» ⁵⁾ În concluzie «tratamentul acordat minorității în Dobrogea lasă multe de dorit (!) și nu e uimitor, că raporturile româno bulgare nu-s perfecte» ⁶⁾.

Dar unde d. Poppov frizează cinismul și cutezanța este în darea soluțiilor pentru îmbunătățirea raporturilor româno-bulgare. «*Posesiunea Dobrogei și chiar a Dobrogei de Sud nu aduce niciun avantaj apreciabil României.* Contrariu, dat fiind că această provincie constituie un element esențial al structurei economice și politice a Bulgariei, *cum să ne mirăm că restabilirea frontierei din 1912 poate fi considerată ca unica soluție rațională?*» ⁷⁾

«Cum tratatele nu sunt eterne, actualmente nu rămâne deci națiunei bulgare decât un mijloc de a rezolva *problema dobrogeană* fără a recurge la forță; C'est d'obtenir *la revision des traités selon l'article 19 du Pacte de la Société des Nations*» ⁸⁾. *Iar retrocedarea Dobrogei de Sud este: «Le fai-*

1) *ibid.* p. 136.

2) *ibid.* p. 137—138.

3) *ibid.* p. 139.

4) *ibid.* p. 142.

5) *ibid.* pag. 144-145.

6) Joseph V. Poppov. *La Dobroudja et les op. cit.* p. 185

7) *ibid.* p. 187.

8) *ibid.* 183.

ble sacrifique qu'elle (la Roumanie) aurait à consentir lui serait en définitive profitable et contribueraient à l'offermissement de la paix dans les Balkans et de u fait, dans le monde»¹⁾.

De reținut, că aceste afirmații grave sunt scrise într'o teză, publicată în Belgia și susținută la Universitatea din Geneva. Nu rămâne îndoială, că această carte a fost pusă în comerț, cumpărată de intelectuali străini și a indus multă lume în eroare.

De asemenea avându-se în vedere lucrările d. Mutafciav și a d. Poppov, e sigur, că în Bulgaria aceste cărți se răspândesc pe o scară întinsă, mărindu-le numărul și alți autori cu broșuri și cărți de propagandă, ce alimentează *un curent primejdios*.

Poporul bulgar neștiutor va lua cele scrise ad litteram și atunci incontestabil: Românii devin dușmani Bulgarilor și persecutorii minorității bulgare din România

Unii dintre noi vor replica, dar tot ce scrie d. Mutafciav și Poppov etc. sunt minciuni sfruntate. Cine se poate plânge de o persecuție, de o călcare a drepturilor minorităților, sunt românii din Bulgaria. Aceștia n'au dreptul de a vorbi românește, slujba se face în limba bulgară, nu în limba română, școlile primare românești le-au închis bulgarii, și cine cutează de a juca și cânta românește este bătut și arestat de jandarmul bulgar²⁾. Noi nu ne adresăm Ligii Națiunilor, Bulgarii la fiecare ocazie o fac³⁾.

Toate acestea ne dau dreptul să spunem: curentul revizionist bulgar este format. Broșurile, scrierile de propagandă canalizează ura Bulgarilor împotriva poporului român. Un războiu, pentru bulgari, devine inevitabil. De aci expectativa bulgară, de aici ideia ce-a prins rădăcini în poporul bulgar, că în curând Dobrogea va fi a lor, de aici neaderarea Bulgariei la Mica înțelegere și nici la Înțelegerea Balcanică. Noi românii dorim *sincer* o normalizare a raporturilor cu Bulgaria, dar până ce vecina noastră va înțelege acest lucru e bine să avem ca lozincă: *Atenție la Sud!*

1) *ibid.* p. 189.

2) Situația Românilor din Bulgaria, în „Universul“ No. 318 din 18 Noembrie 1935.

Situația Românilor timoceni este îngrijorătoare, în „Curentul“ No. 3151 din 8 Noembrie 1936.

3) Revendicările teritoriale ale Bulgariei și opunerea Micei Înțelegeri, în „Curentul“ din 14 Septembrie 1936.

Pontică

*Vântul spulberă pe mare mii de valuri argintii,
Râd în viscol de lumină depărtările pustii,
Scântee nisip de aur și'n adânc privești stingher
Cerule oglindit în valuri, valul aruncat în cer.*

*Numai tu, singurătatea, largul mării și pământul
Spre trecutul plin de taină gândurile-și iau avântul
Și'n tăcerea ce domnește peste țărâm ca un titan,
Te trezești scandând tristețea exilatului roman.*

*Versul lui la viață chiamă tot ce-a fost pe-aici odată:
Frământarea unui geniu lângă'o mare sbuciumată,
O tristețe fără margini, o iubire fără soare,
Două inimi despărțite de un sceptru și o mare.*

*Vântul spulberă pe 'ntinderi mii de valuri argintii,
Râd în viscol de lumină depărtările pustii.
Scântee nisip de aur și'n adânc privești stingher
Cerule oglindit în valuri, valul aruncat în cer.*

Grigore Sălceanu

Elementul românesc în Cadri- later înainte de anul 1913

Dobrogea, loc de răscruce al atâtor popoare barbare sau pașnice, a cunoscut din timpuri străvechi transhumanța fenomen care făcea să se întâlnească în bălțile Dunării, pe valea Batovei, în jurul Bazargicului și în atâtea alte văi ferite de necruțătorul crivăț, păstori români veniți din Ardeal, Moldova și Țara Românească, cu cei Bulgari coborâți de pe culmile Balcanilor.

Rezultatele acestor întâlniri și convețuiri atât de frecvente în trecut vor fi dat naștere la împrumuturi de obiceiuri, la influențe greu de recunoscut astăzi din complexul elementelor tradiționale și folkloristice, în masa cărora cu timpul s'au dizolvat.

Se pare că cel mai mare număr de păstori îi găsim în această regiune cam pe la jumătatea secolului al 18, când Săliștenii pierd 13 din cei 25 de munți ce îi aveau în stăpânire din moși strămoși (N. Dragomir, din trecutul oerilor mărgineni).

Ne putem imagina proporțiile acestui exod către Dobrogea, dacă în anul 1831, izvoarele ne indică într'o singură zi trecerea a 47.000 oi, toate prin portul Călărășului.

Populația aceasta numeroasă, de mocani care cutreerău Dobrogea dela un capăt la altul, explică și numeroasele numiri românești care au circulat până în anii din urmă în satele din Cadrilater. Iată, după N. Dragomir (din trecutul oerilor Mărgineni) câteva numiri care explică în bună parte și procesul de formațiune al numirilor topice.

«Dela Turtucaia apucau o bucată pe Valea Turtucăii spre Bazargic, și drumul acesta trecea pe lângă sate care în majoritatea lor erau așezate tot pe vârful dealurilor, de multe ori fără apă și care, prin poziția lor curioasă, minunau mult pe mocanii deprinși să-și construiască casele tot prin adăpostul văilor.

Din vale eșiau mai întâi «La Plopi» un loc cu plopi mulți și cu sat în apropiere. De aici, trecând pe lângă alt sat așezat pe deal, coborau la «Satul cu Aianul» care în vremurile vechi era reședința unui «Aian Pașă».

Găsim mai departe că acelaș drum dela Turtucaia la Bazargic mai trece prin sate și prin locuri pe care Mocanii le botezaseră cu următoarele numiri: «Puțul din deal» care avea în stânga satul Enichioi, satul cu morile de vânt, Săliște, Satul cu gunoiul, înconjurat de grămezi de gunoae mai mari decât casele, Satul cu puțurile cele multe, Valea scroafei care se vărsa în Canaraua cea mare, Satul cu turnurile, Satul cu cișmeaua cu teghia (țevă) galbenă, Satul din spulberatură etc.

Am reprodus din studiul D lui Dragomir numai o parte din toate numirile cu care oerii mărgineni botezaseră odinioară localitățile pe unde treceau. Aceste numiri care ar fi putut rămâne pentru totdeauna între numirile topice ale regiunii, dacă evenimentele n'ar fi curmat exodul oerilor înspre Dobrogea, indică în jumătatea secolului trecut, în Cadrilater, prezența unei populațiuni românești cel puțin tot așa de numeroasă ca și populația bulgară din acea vreme, care avea ca ocupație principală tot păstoritul.

În adevăr fenomenul transhumanței îl găsim și la locuitorii bulgari din jurul Cotelului și din alte regiuni; ei pornesc la aceleaș date nestrămutate ale toamnei și coboară spre Batova și către gurile Dunării.

Aceste migrațiuni pare să fi pus în mișcare un număr destul de mare de păstori bulgari, dacă ar fi să ne luăm după informațiile care ne arată că în anul 1871 se numărau peste 450.000 oi numai în regiunea Bazargicului, Balcicului, Silistrei, Medgidiei și Constanței. Populație nestabilă la început, ciobanii bulgari au început să se așeze în Dobrogea mai ales după arderea din temelii a orașului Cotel.

După cum vedem, întreaga Dobroge, dar mai ales Cadrilaterul, a fost până în secolul trecut locul de întâlnire al

păstorilor care veneau din munții Balcani cu cei care coborau culmile Carpatice. După bogăția numirilor românești care circulau în acea vreme în Cadrilater, după numărul mare al oilor care veneau de peste Dunăre, putem afirma că fenomenul transumanței îl găsim mai frecvent la păstorii români. Aceștia au continuat să și pornească turmele la ernal înspre acele pășuni neprețuite ale Dobrogei, până în anul 1879, când Bulgarii închid pentru totdeauna granițele țării devenită stăpânitoare peste jumătate din provincia Dobrogei. Astfel se închide un capitol, poate cel mai însemnat din istoria păstoritului românesc. Mocanii, care veacuri întregi trăiseră din veniturile pe care le producea străvechea îndeletnicire, sunt nevoiți să treacă turmele în Dobrogea veche, dar aici nu mai găsesc condițiile de ernal pe care le găseau pe Valea Batovei. Mulți dintre ei își vând oille, se întorc acasă sau se stabilesc definitiv în satele din Dobrogea pe care le cunoșteau mai bine.

În Cadrilater mai găsim rămășițe ale Mocanilor de pe vremuri. Unii au fost bulgarizați, alții au continuat să reziste eroic până când această regiune revine stăpânirii românești.

Din investigațiile făcute prin satele din Județul Caliacra am putut să găsim numeroși români ardeleni, unii veniți dinainte de 1878, alții după această dată, înprăstiați în mod ne-regulat pe toată suprafața județului.

O parte din această rămășiță a păstorilor de altă dată au primit nume bulgărești și se consideră de naționalitate bulgară. Altă categorie au rămas cu numele românești, dar în casă vorbesc bulgărește iar naționalitatea o declară după împrejurări. Însfârșit cea mai fericită categorie este aceia a Românilor care deși cu numele schimbate, deși în casă vorbind bulgărește, au primit cu bucurie stăpânirea românească și astăzi sunt naționaliști convinși.

Dăm mai jos numele românilor veniți în județul Caliacra înainte de 1913, iar într'o rubrică alăturată numele Românilor bulgarizați.

Pentru a arăta vechimea populației bulgare în Cadrilater, arătăm într'o altă rubrică datele la care s'a stabilit această populație în unele sate din Cadrilater, după însuși declarațiile locuitorilor din aceste sate.

Datele se referă numai la populația din județul Caliacra.

Comuna	SATUL	Numele Românilor aflători în sat înainte de 1913 și data venirii lor	Români bulgar- rizați	Anul când au venit bulgarii și localitatea de unde au venit
Șabla	Hagi D-tru	Iancu Andrei venit din Jud. Ilfov în 1893 (mort)	Iancu Andrei	Veniți din orașul Cotel în anul 1877
	Stânca	Paraschiv Tulică venit din J. R.-Sărat în anul 1906 (trăește)	Paraschiv Tulică	Veniți din orașul Cotel în anul 1847
	Calășchioi	Petre Dobre venit din Transilvania în 1877 (mort)	Petre Dobre	Nu se știe de unde au venit în anul 1877
	Iazăcilar	—	—	—
Balagea	Balagea	—	—	Veniți din satele Botevo și Hadarcea (Bulgaria) în anul 1882
Aiorman	Aiorman	—	—	Veniți din orașul Cotel (Bulgaria) în anul 1868
	Brâncoveni	—	—	Veniți din Lascenta (Bul- garia) în anul 1907
	Ianăclăr	—	—	Veniți din Seleviu (Bul- garia) în anul 1841
	Aliciu	—	—	Inființat prin anii 1848- 1852 de Bulgarii veniți din orașul Cotel (Bulgaria)
Opancea	Semizali	Petre Vezentie	—	Veniți din Nicolaevca (Bulgaria) în anul 1883
	Opancea	—	—	Veniți din Nicolaevca (Bulgaria) în anul 1883
	Carabașli	—	—	Veniți din Vaisol (Tur- cia) în anul 1883
	Bogdanova	—	—	Veniți din satul Samblar- tar (Bulgaria) în anii 1848—1851
	Cuingiuc	—	—	Veniți din satele Cupa- ran și Gulița (Bulgaria) în anul 1843.
	Saragea	Oprea Radu venit înainte de 1877 mort	—	Veniți din Guleama Botieva (Bulgaria) la 1891
	Toccelar	—	—	Veniți din com. Tecke Șabla, Ghelengic, Județul Caliacra în anul 1887
Stejarul	Stejarul	—	—	Veniți din Rusia în 1826
	Serdiment	Trimia Ion Caprarof C-tin, Ivan G-ghe, N-lae Vasile, (mort), Petre Vasile (mort), Ion Ion (mort)	Caprarof C-tin Gheorghief Ivan	Veniți din Turcia în anul 1879.
	Baream-Bunar	Marin Stancu (plecat)	—	Veniți din Jud. Șumla, Târnova Zăgora, Provadia în anul 1840
	Marzâc	Pascu Tudor, Crista- che Tudor (trăesc)	Pascu Tudorof Cristache Tudorof	Veniți din Molcu-Târnava și Cotel (Bulgaria) în anul 1890
	Chesegic	—	—	Veniți din Țara-Zagora, Varna (Bulgaria) în anul 1880
	Conac	—	—	Veniți din com. Trachia Jud. Edinie (Bulgaria) în an. 1775
	Conac- Cuingiuc	—	—	Veniți din Țara-Zagora, (Bul- garia) în anul 1907
Trupcilar	Trupcilar	—	—	Veniți din Comuna Șabla Jud. Caliacra
	Omurfacă	Nicolae Tănase, Vasile și Tinca Cioreiu trăesc	—	Veniți din Jud. Varna (Bulgaria)
	Kili-Kapi	—	—	Veniți din com. Sumeta, Ser- geaschim (Bulgaria) în 1822
	Echișcea	—	—	Veniți din Jud. Tulcea din com. Verbița, Burhauar, Sarghiol (Bulgaria) în anii 1980, 1901, 1902

Comuna	Satul	Numele românilor aflători în sat, înainte de 1913 și data venirii lor	Români bulgarizați	Anul când au venit bulgarii și localitatea de unde au venit
Gargalác	Gargalác	—	—	Veniți din Stara, Zagora, Slivna (Bulgaria) în anul 1848-1863
	Iuzghiubelnác	—	—	Nu se poate stabili când au venit și de unde.
Șabla	Șabla	—	—	Veniți din Stara și Zagora (Bulgaria) în anul 1743.
	GhiaurSuiuciuc	Ivan Mocanu (trăește)	Ivan Mocanu	Veniți din Macedonia la 1877.
Vulturești	Vulturești	Petrache Gavrilof, venit în anul 1894.	Petrache Gavrilof	Veniți din part. Gabrovci (Bul.) și Balcic în anul 1890
	Cearlighiol	Dumitru Ene și R. Drăgoi, veniți în anii 1890.	Dumitru Ene și R. Drăgoi	Veniți din Casalgoci în anii 1880-1881.
Tcke	Tecke	—	—	Veniți din Zagora, Slivna (Bulgaria) în anul 1887.
	Vânători	—	—	—
	Ecrene	—	—	Veniți din com. Galiție județul Varna, Trachie, (Bul.) la 1853.
	Iorghiciler	Constantin Ion, venit în anul 1897.	—	Veniți din jud. Iambul.
	Mansárova	Gh. Panătescu (mort)	—	Veniți din jud. Iambul.
Ezibei	Carasinan	Ion Dumitru și Marin Petre, veniți ca păstori din Transilvania.	Paraschiva M. Căndrea căsăt. cu M. Petcof bulgarizându-se, precum și o parte din feciorii celor doi veniți din Ardeal.	Venit din Provadia județul Caliacra.
	Ceacărcea	Zaharia, Roman și Dumitru Curteanu, veniți din com. Săliște jud. Sibiu în anul 1903.	—	Veniți din Adrianopole în anul 1878.
Enigea	Bazaurt	Dumitru Ioniță, venit din com. Buțea jud. Ilfov în anul 1900.	—	Veniți din com. D. Mircea jud. Constanța în anul 1889.
	Fândâcli	—	—	Veniți din com. Afători jud. Durostor în anul 1880.
	Seidali	—	—	Veniți din Cranova (Bulgaria) în anul 1881.
	Omurchioi	Familie Tipurită, Roșu, Ribu, C-tin Petre, Ion Ghilă, Ignat Ion, Ureche Oțelea, Teșcă, Dușca, Nicolae Suciu, venite în anul 1880.	Ion Ureche și Nicolae Ion	Veniți din Sumla și Provadni (Bulgaria) în anul 1880.
	Carabalar	Ion Iutu, Ion Gheorghe, Ureche Ion	—	Veniți din Sumla și Provadni (Bulgaria) în anul 1880.
	Sârnebi	Marcaș, Drăgan, Deleanu	N. Drăgan	Veniți din Șumla și Provadni (Bulgaria) în anul 1880.
Ceamurlia	Chiriugi	Nicolae Itru, Ion Itru și I. Cornăjeanu, veniți din com. Valea județul Sibiu, în anul 1896	—	Veniți din Trachia (Bulgaria) în anul 1881.
	Caramurat	—	Romance căsăt. cu bulgari: Marița Coțeanu cu D. Rusef, Joița Vulturul cu I. Stoicof și Sevastița Vulturul cu E. Spasef	În Hasim Dede primul bulgar venit din jud. Constanța.
	Ceamurlia	—	—	Veniți din jud. Iárnova-Bulgaria înainte de 1877.
Bogdanova	Arnăut-Cuius	—	Femeia Pena căsăt. cu bulg. S. Petcof	Veniți din Slivno-Bulgaria în anul 1880.
	Cadievo	—	—	Veniți din Rusia și din județul Oituz (Bulgaria) în anul 1800.
Prisăcani	Carali	Ivan Echinof, venit înainte de 1903.	Ivan Echinof	Veniți din Zagora (Bulgaria)
Armutli	Cămilaru	Gh. Mocanu-Slavof, venit înainte de 1913.	Gh. Slavof	Bulgarii din Cămilaru sunt veniți din jud. Tulcea 1901-1903. Cei din Azaplar, Paragic și Armutli din Cotel și Șumla (Bulgaria) pela 1874-1876.
	Hasichioseler	Mihail Atanase, venit înainte de 1913.	Mihail Atanase	Veniți din com. Gărlita și Almai jud. Constanța în anul 1879 În satul Stânca Cadănei veniți din jud. Durostor în anul 1884. În satul Nădejdea veniți din jud. Constanța în anul 1879.

Din datele de mai sus constatăm așezarea destul de recentă a elementului bulgăresc în Cadrilater și ne dăm seama de numărul destul de apreciabil al populației românești, care se afla în această regiune înainte de 1913.

Numele bulgărești, pe care le întâlnim la mulți dintre Românii găsiți de stăpânirea noastră în Cadrilater, ne explică mijloacele destul de constrângătoare, de care se serveau autoritățile bulgărești, pentru a desnaționaliza elementul românesc.

După 25 de ani de conviețuire în aceeași regiune a elementului românesc cu cel bulgăresc, față de insinuările presei din Bulgaria asupra pretinselor persecuțiuni ale minorităților din Cadrilater, avem dreptul să ne întrebăm: «câți dintre minoritarii bulgari au căpătat nume românești în acest timp?

C. D. CONSTANTINESCU-Mircești
Profesor

ECHINOX ALB

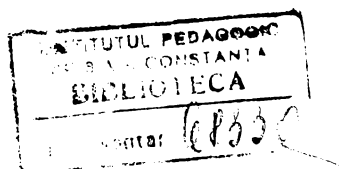
Primăvară nouă'n zenit,
Pasări au venit
Și soare.

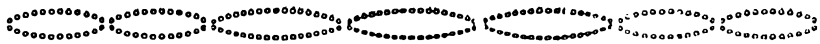
Pentru domoala trecere-a Iernii,
Duh sfânt cu har dela soare,
Din cer
Incet
Vin jos
Porumbei de ninsoare
Și desfac, pe arbori și ruguri,
Neaua cea din urmă din floare de muguri

Lumină.

In dimineața proaspătă,
Sufletele, rânduri
De rândunele și gânduri,
Se-avântă,
Se'nchină
In cosmică lumină.

Clement Vornicu

Din istoria economică a Balcicului

Configurația geografică a țărmului Mării Negre, depe Coasta de Argint, determinând condițiunii prielnice vieții umane, a prilejuit din timpuri foarte vechi, așezări omenești cu intensă viață economică. Ca centru economic, din golful ce se desemnează la sud de Capul Caliacra, cu conturul bine precizat și adăpostit de podul dobrogean, e Balcicul. Așezarea lui e în punctul cel mai de adăpost al coastei, în frumosul golf cu pereți calcaroși strălucitori ca argintul, sub climatul dulce mediteraneanu, în imperiul naturii, care s'a îngrijit de mare și de navele ei. E o regiune nu se poate mai ospitalieră, a Pontului-Euxin, un centru maritim cu ape calme.

Cele mai multe dintre orașele de mare, situate în drumul liniilor de navigație maritimă, cu un hinterland productiv, sunt animate de o intensă viață economică. Și Balcicul cu așezarea lui de adăpost natural, pe coastele Mării Negre, ce nu prea adesea are fericite motive naturale pentru așezarea de porturi, e un punct ce a atras în trecut și atrage și astăzi mereu, atenția unei vieți economice. Producția agricolă a celor două județe sud-dobrogene îi desăvârșește motivul, iar pentru vasele ce fac legătură de navigație dela Dunăre spre Mediterana Orientală, poate fi un bine ales popas. Situația excepțională de bună așezare a determinat pe navigatorii trecutului să întrețină o viață comercială-maritimă, a cărei proporție a variat în raport cu istoria timpului. O activitate economică în Balcic se poate urmări ușor în trecut. Rând pe rând popoarele cari au stăpânit ținutul Balcicului ori numai și-au înjghebat viața locală comercială, și au lăsat urme ale activității lor economice. Grecii, Romanii, Bizantinii, Genovezii primum și

unele popoare barbare, dintre cari mai proeminent Turcii, au lăsat vestigiile vieții lor, din care se poate foarte bine descifra activitatea lor economică.

Din cauza sărăciei solului țării lor, în sec. VIII a. H. Grecii pătrund cu navele lor pe coastele Mării Negre și fondează colonii și contuare agricole. Printre orașele-contuare ca: Histrios (Istria), Tomis (Constanța), Kallatis (Mangalia), Odesus (Varna), fondează și Dionysopolis, Balcicul de astăzi. Aci se opreau navigatorii, cari plecau din metropolă spre coastele Pontului Euxin, să descarce tot felul de mărfuri fabricate ca: stofe, vase de aramă și argint ca și obiecte de fildeș, de marmură și multe obiecte de artă, ce se pot vedea și astăzi după atâtea secole, desgropate fiind din ruine. Se mai aduceau și mărfuri orientale ca: untdelemn, mirodenii și vinuri renumite. Încărcau în schimb, grâu, vite, pește sărat, ceară, piei și altele.

Astfel navele grecești cu pânze mânate de vânt sau rame, de nu se depărtau de țărm, făceau legătură între țara lor și contuările Mării Negre, ducând și aducând mărfurile necesare, într'o regiune sau alta. În a doua jumătate a sec. I. a H., activitatea economică a fost întreținută de navigatorii Greci. Dela această dată însă, când în expansiunea militară și economică a Romanilor, ei își întind granițele imperiului, până în regiunea dintre Dunăre și Marea Neagră, comerțul trece în mâinile acestora.

Dacă Grecii au fost buni navigatori și au întreținut legături comerciale cu coloniile agricole mai mult pe calea apei, apoi Romanii au fost buni organizatori, procedând la administrarea ținuturilor cucerite de ei. Au intensificat legăturile comerciale pe uscat, construind șosele bine pietruite, întrucât în ocupația lor de buni agricultori, aveau nevoie de drumuri bune.

Cerealele regiunii, pe lângă produsele venite din munte: sare, metale și lemnării se scurgeau prin Imperiul Roman și prin Balcic, în afară de porturile, Tomis și Histrios și tot pe aici se aduceau în schimb ca și din Grecia mai înainte: stofe și obiecte de metal sau de marmoră. Monedele găsite în mare număr, prin porturile mării, acolo unde s'au făcut, sau nu s'au făcut săpături arheologice, dovedesc în destul valoarea comerțului ce se făcea pe aici; fapt care provoca pe Romani să aducă din țara lor, o atât de mare cantitate de monede.

Comerțul regiunii noastre, ce se făcea prin portul Balcic, n'a scăzut nici în sec. IV d. Hr., când Scythia Minor trece sub stăpânirea Imperiului de răsărit, cu centru de activitate economică în Constantinopol, căci schimbul între produsele aduse din toate centrele lumii cu cerealele și alimentele regiunii dobrogene se face mereu. O epocă de stagnare a comerțului se simte pe timpul când năvălirile bărbare se întetesc, scurgându-se prin Dobrogea, timp în care cetățile maritime sunt prădate, iar activitatea economică întreruptă. Din sec. IV. d. Hr. și până la începutul sec. XIII, teritoriul Dobrogei, deci și cetățile dela mare, au fost continuu cucerite și jefuite pe rând de către: Goji, Huni, Avari, Bulgari, Pecenegi și Tătari. Veniți din părțile asiatice, multe din popoarele barbare se opreau și se statorniceau prin ținuturile cucerite de ei, întemeind așezări unii temporare, iar alții definitive. Așa Bulgarii, cari prin sec. VII, s'au așezat în dreapta Dunării, mai la sud de Dobrogea de astăzi, fondând mai multe sate și orașe, au prădat cetățile apropiate dela mare.

O nouă epocă de înflorire comercială începe în sec. XIII, când Genovezii obțin dela împăratul bizantin privilegii comerciale în Marea Neagră, iar mai apoi își asigură monopolul comerțului și al navigației maritime. În vederea aprovizionării Constantinopolului cu grâne și produse alimentare de alt ordin, Genovezii refac cetățile dela mare și reiau activitatea maritimă-comercială. În Constantinople au fondat un cartier Galata, pentru negocierile feluritelor produse.

În portulanul lui Petre Visconti din 1318, s'a putut identifica un oraș, portul Laslio, la sud de capul Șabla, care poate fi chiar Balcicul, unde Genovezii încărcau grâu din Deliorman și din stepa Dobrogei de Sud, grâu foarte căutat, prin calitatea lui. Din Galata, ei aduceau pe calea apei și descărcau aici, mărfurile necesare lor, așa cum aduseseră la rândul lor Grecii și Romanii, ștofe fine, pânzeturi, catifea, mătăsuri și alte multe fabricațiuni orientale.

Această activitate comercială genoveză în Marea Neagră, durează însă numai până în sec. XV, când Turcii cuceresc ținutul dintre Dunăre și Mare și când Marea Neagră devine o mare închisă, servind exclusiv intereselor lor economice. Dacă însă stăpânirea s'a schimbat, valoarea economică a porturilor n'a scăzut, căci Turcii la rândul lor continuă comerțul cu Con-

stantinopolul, spre care trimet cereale, vite mici (berbeci și miei), brânzeturi și alte produse alimentare. Este adevărat că valoarea comercială a Constanței, în comerțul cu Constantinopolul este mult mai mare, dar nu se poate nega faptul că și din Balciș, corăbiile turcești încărcau produse pentru orient.

După cum am văzut însă, că istoria economică a porturilor din regiunea noastră, a variat în raport cu istoria politică a ei, tot așa odată cu încetarea stăpânirii turcești în Dobrogea, fiecare din porturi își va schimba valoarea după stăpânire și după regiunea pe care hotare noi, mai pot permite s'o deservească.

În 1878, după războiul ruso-turc, județele din nordul Dobrogei, rămân în stăpânirea României, iar județele sud-dobrogeene, Caliacra și Durostor în stăpânirea Bulgariei, care a luat ființă după acest războiu. Noi relațiuni comerciale deci, pentru Balcișul, acum bulgăresc care trebuie să-și încadreze viața economică a unui nou stat. În 1913 însă când sudul dobrogei trece țării noastre o nouă schimbare în ritmul economic al Balcișului, iar activitatea economică de comerț pe mare devine mai grea pentru acest port, ce servea minunat în trecut corăbiilor cu pânze sau rame, dar mai greu vapoarelor moderne de mare tonaj, din lipsa de adâncime a golfului și lipsa de amenajare a portului. Balcișul, prin frumusețea naturii lui și prin culoarea trecutului pe care a păstrat-o intactă, a devenit centru de atracție pentru amatorii de cer senin și mare multicoloră. Câștigă importanța unei stațiuni balneare de prim rang și acum pare a merge cu pași repezi și spre o viață comercială, așa cum a avut în trecut, prin noile capitaluri ce se investesc pentru modernizarea portului comercial. Se vor încărca cerealele Dobrogei de Sud, în bastimente cu mare tonaj scurându-se astfel drumul mării spre orient.

La opera de îmbunătățire dacă se va mai adăoga și legătura feroviară, precum și autostrada litorală internațională, proiectată, Balcișul va deveni un port al Dobrogei de Sud, care va deservi toate interesele economice.

Mircea Roșculeț
Drd. în științe economice

BEIUL DIN BALCIC¹⁾

(Baladă Dobrogeană)

*Beiul din Balcic
—Un Cerchez voinic—
Are în serai,
Frumusefi din rai....*

*Grafi, care-și frâng
Trupul și nu plâng,
Poartă 'n ochii lor
Cerul de Bosfor,
Iar în mersul lent
Caldul Orient*

*Nai, tambur, Keman,
Ah! aman, aman!*

*Dar niciuna nu-i
Ca Genan a lui,
Crin primit în dar
Dela Iskandar...*

*Huriile 'n joc—
Statui vii de foc,
In harem orgii...
Cântă manegii :*

*„Hei, Genan, Genan,
Roabă de sultan...
Văl pe ochii tăi,
Tot străpung văpăi.*

1) Din volumul „Soare într'un strop de rouă,” care va apărea în curând

Români Ardeleni în Sudul Dobrogei

Fiecare element etnic ce locuiește în Dobrogea își găsește în trecut, justificarea existenței lui, iar vechimea rădăcinilor lui sunt de o variabilă adâncime, în istoria regiunii.

Dacă unele componente etnice își justifică existența în istorie, apoi toate își datoresc, în cea mai mare parte, viața lor de aici, posibilităților de existență pe cari le-au oferit câmpiile întinse ale stepei dobrogene, ca și apele Dunării și Mării Negre.

Întotdeauna, viața poporului se leagă de pământul pe care-l locuiește, iar omul este mereu în căutarea locului, care să-i ofere necesarul vieții lui, și unde ocupațiunea să i se poată desfășura liberă.

Așa se explică fenomenul migrațiunilor. Omul se poate smulge locului de naștere și să se îndrepte spre orizonturi, spre care-i surâd un mai bun câștig de viață, explicându-se astfel amestecul de naționalități diferite, în regiuni mai norocoase.

Dobrogea a fost întotdeauna «pământ bun» pentru bulgarii și pentru turcii Anatoției, tot așa cum a fost viață neîntreruptă pentru români

Dr. Camille Allard ca și George G. Angelescu într'o lucrare de doctorat, ținută la Sorbona, cu titlul «Etude sur la Dobrogea» citează ca o componență a elementului românesc dobrogean și pe acela al Românilor din Transilvania, veniți cu oile la iernat, în câmpiile dobrogene.

Cuibul de păstori al Ardealului a fost ca un roui de albine, din care voiau ciobanii și se îndreptau în toate părțile,

1) Vereș. Păstoritul Românilor Ardeleni.

până în câmpiile depărtate ale Rusiei, sau spre câmpiile Dobrogei, până la mare.

Ardelenii plecați porneau din regiuni deosebite, pe unde le venea mai ușor, așa că-i vom găsi departe de munți, în grupuri răsleți și cu legătura locului de origine.

O deosebire trebuie făcută între oerii Ardealului. După locul de obârșie, se deosebesc la nume, ba chiar la port și vorbă se deosebesc. Numele de «mocani», care li se dă adeseori, ca o denumire generică pentru toți ciobanii ardeleni, este o greșeală. Ei înșiși protestează căci își cunosc deosebirile dintre ei și obârșia localnică.

Mocani sunt numai acei Români din Săcelele Brașovului, cele șapte sate înșirate la poalele munților în Țara Bârsei. Cei din ținutul Branului se numesc «Moroeni», iar cei din regiunea Sibiului, «mărgineni» sau «țuțueni».

Este adevărat că toți sunt de aceeași origine românească, din acelaș Ardeal, cu ocupația comună de oerit și cu toți au plecat spre aceiaș țință, încrucișându-și drumurile în nomadismul lor.

Ocupându-ne doar de ceiace Dobrogea de Sud a oferit Ardelenilor, acelor cari au colindat văile și câmpiile ei, în căutare de iarbă și adăpost pentru oile lor, vedem că regiunea noastră a fost multă vreme atracția păstorilor, prin caracterul climatului și pământului ei.¹⁾ «Un soare mai puternic, o climă mai dulce, o iarnă mai scurtă și o iarbă mai bună, prin văi ferite de vânt și ninsoare, pe care o găseau întregă, au fost motive cari atrăgeau pe Ardeleni să coboare prin țara fără drumuri, orientați după semnele cerului, după rariți și găinușă.

Dintre toți Ardelenii, cari evadau din munți spre șesuri, acei ce aveau drumuri mai drepte spre sudul Dobrogei, au fost aceia din ținutul Sibiului, Mărginenii, sau Țuțuenii.

Și acei cari au rămas și astăzi prin aceste părți sunt dintr'un grup de comune din acel ținut, căci ei niciodată nu și-au pierdut legătura dintre ei. Comunele: Valea, Săliște, și Topârcea au dat un însemnat număr de Români, Dobrogei de sud. De acolo coborau prin munți, pe unde le era mai ușor, pe drumuri diferite cari se uneau la Pitești, ca apoi să

1) Dragomir. Din trecutul oerilor Mărgineni.

pornească spre Dunăre iarăși spre ținte diferite, spre vaduri de trecere în Dobrogea. Vadurile prin cari ei treceau în mod obișnuit, erau . Călărași-Silistra, Oltenița-Turtucaia și Giurgiu-Rusciuc, alese de ei după avantajii pe cari le ofereau. Dunărea într'un singur braț, era mai ușor de trecut, sau adăposturi pentru oi, în cazul că se întârzia trecerea, era deosemena un ajutor oerilor. Iși construiau poduri de lemn, sau plăteau proprietarilor de poduri, ca să poată trece apa dincoace, unde le era ținta lor și viață ușoară oilor. Niciodată nu se îndreptau la voia întâmplării.

Iși alegea drumurile, pe cari și duceau oile în porneală, cu locuri de popas, cu sate mai dese pentru cazuri de nevoie, cu cișmele de adăpost și cu mai multă siguranță de apărare contra unor eventuale atacuri, din partea bandiților.

Se îndreptau spre Valea Batovei, de ei botezată «Valea fără iarnă», prin partea răsăriteană a provinciei, prin văi cu adăpost și apă și în spre Varna, care oferea aceleași bune condiții ca și locurile noastre. Conduși deci spre ținte precise, pe drumuri învățate au cutreerat întreaga Dobroge de Sud, de la apus la răsărit, cutreerând văile și satele dându-le sau schimbându le numele, după semnificații pe cari ei singuri le atribuiau.

Dela Silistra, afară de acei cari se îndreptau spre Mangalia sau Constanța, se îndreptau spre Bazargic (Pazargic), unde se întâlneau cu alții, trecuți prin alte vaduri.

¹⁾ Acei ce treceau prin Oltenița-Turtucaia se întâlneau cu o ramură a acelora cari treceau prin vadul dela Giurgiu-Rusciuc și porneau tot spre Bazargic trecând prin Valea Turtucăii, pe lângă un loc cu plop, din apropierea satelor și pe care ei l-au numit «La plop», apoi treceau prin Aianu (Meșe-Mahle de azi) și Puțu din deal (lângă Enichioi de astăzi). După poposeau aici în grupuri mai mari, de teama hoților, treceau prin Satul cu gunoi, Satul cu pușurile ele multe, Valea scroafei (numit așa de ei, pentru că pe aici trăiau porci sălbateci), Satul cu tunurile, Satul cu țeghea albă (Echișcea), Satul din spulberătură (Asândede), pe care l-au numit așa pentru că fiind așezat pe coasta unui deal s'a expus vântului. De-aici se

1) Drumul oerilor este reprodus după harta anexată lucrării marginenilor. de I. Dragomir.

îndreptau spre Bazargic, în preajma căruia se întâlneau iarăși mai multe ramuri, ca apoi să apuce spre alte destinații. Acei ce se îndreptau spre Valea Batovei țineau drumul pe lângă Valea cu apă, de lângă cele două Ceamurlii, Ceacârcea, Suiuciuk-Bazargic. Ceilalți care voiau să rămână în cuprinsul județului Caliacra de astăzi, treceau pe lângă Pădurea lui Lie (Ilie), pe lângă Cișmeaua la mare (Nastradin), Carasinan, Caroles, Ceacârcea și Bazargic.

Dela Bazargic se împrăștiau și-și așezau țealele prin sate. Astfel: Ghelengic, Cabasacol, Ezibei, Bașpunar, Suiuciuk, Hanlâc (Șerpeni), Ceacârcea, Toicuiusu (numit de ei Satul cu pădurea lui Opran), Curduman, Cuiuchioi (Satul fără apă), Cârlibeichioi (Satul cu gardurile), apoi Durbalia și Caralia, pe care le numeau Vărzâniile, au alimentat viața acestor păstori români, mereu călători.

Prin aceste sate își aveau așezări temporare și-și iernau oile cu pae găsite pe la locuitori și prin adăpostul văilor, unde se mai găsea încă iarbă de păscut.

Grupul celor cari ajungeau până la mare, înainta prin Sususchioi, Ceairlighiol, Duvaniuvasi și Tocčilar, intrând pe aici în Batova, unde satele Teche și Ecrene le puteau oferi sprijin la nevoie.

Din Balcic se aprovizionau cu sare și mălai.

În spre sud de hotarul de azi al Dobrogei, din Rusciuc, prin Rasgrad și Eli-Pazar, aveau drum drept aproape spre Varna, unde aveau iarăși condiții bune de iernat și centru de aprovizionare.

Și așa sibienii au colindat în trecut, meleagurile noastre cu așezări de iarnă la început, ce se repetau odată cu începerea toamnei și până în primăvară.

Plecarea lor se făcea cu o ceremonie deosebită, în ziua de Sf. Mărie, zi de petrecere și de jale pentru soțiile cari rămăneau acasă până la Sfântul Constantin, în primăvară când se întorceau iarăși la codrii de brazi din munții cu izvoare. Și ei și-au cristalizat în cântece de dor, isvorâte din sufletul lor toată jalea unei despărțiri, la care ia parte și izvorul și brazii.

Ele se mai păstrează și astăzi și urmașii oerilor de altădată le cântă încă, servind ca mărturie unei vieți ce-a trecut

Dela mărgineanul Zaharia Curteanu, din satul Ceacâr-

cea am auzit următoarele versuri din care se poate vedea întreaga lor pendulare.

„Pe isvor, pe isvorașu
 „Chiuia un ciobănașu
 „Pe cap cu căciulă neagră
 „Și păzea o turmă 'ntreagă.
 „Sta cu bâta la ciopor
 „Și cânta mândrii de dor.
 „Săraci brazi încetinași,
 „La ce foc vă legănași?
 „Cum să nu ne legănăm,
 „Că noi singuri rămânem.
 „La Sfântă Măria Mare

„Pleacă oile la vale,
 „La Sfântă Măria Mică
 „Nu mai rămâne nimica,
 „Decât stâni, fără stăpâni
 „Isvoară fără ciopoară.
 „Și se duc și nu mai vin
 „Pân'la Sfântul Constandin (sic).
 „Pe poteca dela stână,
 „Poate crește iarbă bună,
 „Că n'are cine-o'ncâlci
 „Făr'ursul când va veni“.

Oile lor se obișnuiseră cu iarba Dobrogei și se adap-tase la climatul ei. Mai puțin rezistente erau oile țigăi, iar cele spance se îmbolnăveau de cărceag, așa că ei creșteau oi cu pielea groasă și lâna mare.

Pe vreme mai bună, în erni când zăpada nu cădea mare ei colindau pretutindeni, pe ținuturi nearate pe atunci, când agricultura se făcea de localnici, doar pentru nevoia de hrană.

Tot așa se întâmplă și cu acei ce trecuse prin vaduri mai de nord și plecași din alte regiuni ardelene, așa că ei se întâlneau pe ținutul Dobrogei ca frași întru rumânie și păstorie. Părea o adevărată târlă ardelenească, această regiune cutreerată de turme și ciobani.

Impărăția turcească de până la 1877 lăsa liberă viața lor și cu foarte mici obligațiuni din partea lor. Dela această dată însă, când Statul Bulgar ia ființă, se interzice trecerea oilor prin vadul dela Rusciuk, se interzice și iernarea în Batova, mult prețuită de ei și a cărei valoare nimeni n'a prețuit-o în felul lor. — Ținutul Dobrogei de Sud încetează de a mai fi loc bun de iernat, așa că numai acei ce s'au hotărât să rămână aici vor mai putea beneficia de avantajile de până acum. Mulți dintre mărginenii sibiului au rămas așezându-se prin sate, stabilindu-se definitiv în Dobrogea, aducându și familiile și întemeindu și gospodării stabile. Nefiind obligași să renunțe la cetățenia lor, trăiau cu pașapoarte ungurești, care fapt nu constituia nici o piedică în dezvoltarea economică a vieții lor. Dar viața de păstori începe să și piardă din intensitate, pământurile sunt cumpărate de locuitorii aduși pentru popularea ținutului și ei intră în ritmul vieții de

atunci, cumpărându-și pământuri dela Turcii, care atunci ca și acum, păraseau Dobrogea îndreptându-se spre Turcia.

După 1877 în Bulgaria puteau cumpăra pământuri și streinii, așa că unii cari chiar nu locuiau aici cumpărau pământuri. Români: Ion Voicu, Roman Curteanu, Nicolae Jitianu și N. Pârâianu, cari locuiau în Medgidia, aveau pământuri cumpărate în sudul Dobrogei, ocupat de Bulgari.

1) Pământurile nu erau scumpe, căci cumpărau cu un napoleon aur (20 lev.) o chilă (8 decare), preț cu care se putea cumpăra și o pereche de oi.

Români erau mai protejați decât Turcii, căci masa turcească care forma un masiv etnic important, era aceia pe care stăpânirea bulgărească voia s'o rărească. Se bucurau și de încrederea Bulgarilor căci li se dedia și arme ca să se apere. Deci și acum când viața lor a devenit mixtă, împărțită între plugărie și păstorit au totuși posibilitatea unei dezvoltări economice și așa s'au legat de acest pământ, devenind buni gospodari, plugari și cu bună stare.

Urmașii celor stabiliți aici, încă din vremea păstoriei, sunt și astăzi cei mai buni gospodari ai satelor lor. Exemplul îl putem avea în satul Ilanlâc, unde familiile Mărgineștilor trec numărul de treizeci, de starea materială bună și printre care găsim Români ca: Ion Voicu, C. Roman și Ion Itu, cu peste 60 ha. pământ. D. tru Ureche avea avere bună: 60 ha. pământ, 20 capete vite mari și 200 oi. Deasemenea se mai găsesc stabiliți prin satele: Musarchioi, Omurchioi, Carabalar, Echiscea, Ergii, Hanlâc și Ceacârcea, în jud. Caliacra și Cojaolar și Sarinibeiu în jud. Durostor.

Despre viața lor petrecută în timpul dominației bulgare pot povesti toți acei ce sunt încă în vârstă matură, iar despre vremuri mai vechi, câte un bătrân rămas încă în viață. Dacă nu erau rude între ei, se înrudeau căsătorindu-și copii și pentrucă pe acest tărâm își păstrau perfect sentimentul național, când nu găseau fete românce de măritat se duceau în satele lor din Sibiu și-și găseau întotdeauna o soție, printre fetele mai sărace ale satului, cari consimțiau să-și urmeze soțul în țară streină.

Și au păstrat portul — spun ei — până în 1913 și îm-

Dela locuitorul Zaharia Curteanu din satul Ceacârcea.

brăcămintea lor națională, ce nu se putea lucra în casă se cumpăra din Sibiu și Brașov. «Hanul Român» din Bazargic, era un centru unde se înfâlneau în zile de târg. Acest han, pe lângă cârciumă și restaurant mai avea și brașovenie.

Bărbaților li se aduceau din Brașov, iar femeilor basmale de legat la cap. Din Sibiu, bărbaților li se aduceau chimire și pălării, mărfuri pe cari le treceau vama cum puteau, să scape de taxe și alte formalități.

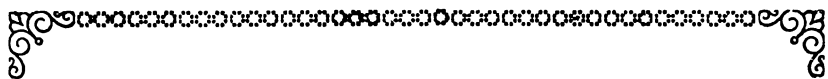
Invățau limba statului și și trimeteau copii la școala bulgărească. Unii făceau și armata în Bulgaria, ca de pildă locuitorul Const. Ureche din Hanlâc, care a făcut chiar și războiul balcanic.

Au fost locuitori harnici și leali cu o existență reală în Dobrogea și cu un sentiment puternic pentru Ardealul, din care plecase. Acest fapt i-a determinat să nu renunțe la cetățenia locurilor lor de origine și să trăiască cu o dublă existență legală. Ei povestesc că protopopul Ion Lupaș, la zile mari când se găseau mai mulți adunați la biserică, i-a sfătuit să și clarifice situațiile și să rămână cu cetățenia lor de până atunci sau supuși bulgari.

Și așa și-au scurs viața până la 1913, când Dobrogea de Sud revine României și ei intră iarăși în ritmul vieții românești. Astăzi viața românească este pretutindeni în Dobrogea și portul național în genere părăsit de Români se poate vedea prin satele coloniștilor.

Radu Rucăreanu
profesor

Cetăți din Dobrogea de Sud

(Rostită la Radio-București)

Dintre toate ținuturile românești, provincia noastră transdanubiană, numită în vechime *Scythia minor* posedă cea mai mare bogăție de rămășițe antice.

În Dobrogea de sud răsar la tot pasul urme arheologice ascunse în sânul țărâni sau uitate sub mormane de ruine.

Nu este colină, vale sau golf la țărmul mării, care să nu ne amintească de vechile așezăminte, peste ruinele cărora pulsează o nouă viață, demnă urmașe și moștenitoare a celor trei civilizații dispărute: greacă, romană și bizantină, cari au strălucit aci vreme de peste o mie de ani.

Ochiul călătorului, pornind dela Dunăre spre Mare, îmbătut de minunatele priveliști ale ținutului, transmite sufletului nostalgia vremilor trecute, la vederea ruinelor roase de neastâmpărul vremii.

Multe taine ascunde pământul acestui ținut !

Unele scoase la iveală de curiozitatea savanților arheologi, altele dorm și astăzi somn liniștit, așteptând să fie scoase la lumină, cercetate și studiate ca să lege firul prezentului de cel al trecutului.

Urmând linia geografică dela vest spre est sunt cunoscute vechile așezăminte greco-romano-bizantine, cetăți și orașe apărute: *Transmarisca*, *Durostorum*, *Abritus*. *Tirizis* sau *Calliacra*, *Bizone*, *Krunoi*, numit mai târziu *Dionysiopolis*, pe ruinele căruia se înalță *Balcicul*, cel mai pitoresc oraș al *Coastei de Argint*, care se oglindește în undele albastre ale Mării.

La îmbucătura Argeșului cu Dunărea, pe malul drept al fluviului, pe coastele căruia sunt îngrămădite, în amfiteatru,

căsuțele orașelului *Turtucaia*, împăratul Bizanțului, *Constantin cel Mare*, a zidit în veacul al IV-lea după Christos, cetatea *Transmarisca*, străjer neadormit în calea barbarilor.

Numele înseamnă «peste Argeș» căci *Marisca* se numea în vechime acest râu.

Distrusă într-o vreme de barbari, a fost rezidită de *Justinian*.

Nu pulsa aci numai o viață militară, fiind lagărul a două cohorte dintr'o legiune, ci și o viață civică intensă fiind reședință episcopală.

Creștinismul, care a apropiat omul de creiator, încă dela începuturile lui, prinsese, în aceste părți, adânci rădăcini.

Ruinele cetății n'au fost scoase la iveală ca să ne arate svârcolirile lumii bizantine în lupta cu întunericul noroadelor barbare.

Pornind odată cu unda apei, dela vechea *Transmarisca*, ne oprim la o cofitură a Dunării, neștiutoare ce drum să apuce spre Mare, unde cei din vechime aveau cetatea *Durostorum* astăzi *Silistra*.

Țărmlul drept al Dunării, mai înalt între *Transmarisca* și *Durostorum*, presărat cu coline bogate în ogoare, vii și păduri, a servit ca punct strategic înaintașilor noștri.

Cuceritorul Daciei, împăratul *Traian* a transformat *Durostorum* într'un puternic punct de apărare, aprovizionare și întărire al cetăților romane din Dobrogea.

Pe țărmurile Silistrei de astăzi a copilărit învingătorul Hunilor, generalul roman *Aëtius*.

Cetatea romană distrusă de dese incursiuni barbare, a fost refăcută și întărită de împăratul *Justinianus*, care pentru a pune o trainică barieră deselor atacuri ale puhoaielor năvălitoare, a ridicat dealungul Dunării și în Dobrogea, peste 600 fortificații.

În Evul mediu constituia cea mai ușoară punte de trecere în câmpiile Munteniei.

O găsim trecută în titulatura lui *Mircea cel Bătrân*.

Cu stăpânirea Turcilor în Balcani devine raia și cel mai însemnat punct de observare al *Osmalăilor*.

În vremea romană, un drum pietruit pornea dela *Durostorum* spre est, către una dintre cele mai puternice cetăți din interiorul Dobrogei de Sud, *Abritus*.

În apropierea comunei de astăzi *Hardali*, lângă satul *Ap-taata Calessi*, cercetările arheologilor au scos la suprafață urmele cetății.

Străjuită de coline, cetatea, fondată, probabil de împăratul *Traian*, adăpostea pe lângă vitejii legionarei romani și o numeroasă populație civilă.

În timpul lui *Constantin cel Mare* s'a ridicat spre poarta de sud vest a cetății, o impunătoare biserică, ale cărei urme săpăturile le-au scos la iveală. În altarul ei au oficiat episcopi ca *Marcianus* și *Ursus*, al căror nume au rămas înscrise cu litere de aur în istoria bisericii creștine.

În mlaștinile cari pe atunci înconjurau cetatea și-au găsit moartea, în luptă cu barbarii *Goji*, împăratul roman *Decius* și fiul său.

După distrugerea puternicei cetăți romane dela *Adam-Clisi*, *Abritus* decade.

Săpăturile n'au scos la iveală numai urmele cetății, a castrului roman, ale bisericii ei și o mulțime de inscripțiuni.

Astăzi, iarba mare acoperă rămășițele cetății *Abritus*, farul răspânditor de civilizație romană la popoarele *Moesiei inferioare* și *Scythiei Minor*.

Valul roman, care lega cetatea *Abritus* cu litoralul mării, poposea o clipă în *Zalpada*, cetatea de legătură a întăriturilor din Dobrogea.

Până acum nu se știe unde era așezată. Probabil în împrejurimile *Bazargicului*, dacă nu cumva lângă satul *Ghelengic*.

Trecând cu gândul numai prin această cetate, să ne îndreptăm spre țărmul mării, la capul *Caliacra* unde urmele unor ziduri puternice de cetate medievală, stau mărturie a trecutului.

Caliacra, numire grecească, înseamnă: «*Capul cel bun*».

În vechime se numea *Tirizis*.

Data fondării nu se cunoaște.

Și aci, ca pe întregul țărm al Mării Negre, atrași de bogățiile ținutului, iscusiții negustori greci, au fondat o cetate comercială.

Intunecată, în vremea veche, de strălucirea *Dionisopolului*, *Tirizis* devine, în epoca bizantină și medievală, puternică cetate de apărare.

Eșind cel mai mult în mare, capul *Caliacra*, constituia o puternică poziție strategică de apărare atât spre uscat cât și

despre mare.

În Evul Mediu, în acest colțișor retras, în apropierea valurilor muginde și a smochinilor cari și azi își coc fructele la razele soarelui meridional, au trăit, într'un impunător castel, voevodul *Dobrotici* și soția lui, fiica puternicului curtean bizantin *Apocaucos*. Evlaviosul voevod ridicase, în curtea castelului său, în preamărirea Sf. Neculai, proteguitorul îndrăgostiților de cer albastru, de ape fără margini și protector al marinarilor, un locaș de rugăciune. Aci domnița înălța rugi spre cel Atot puternic, pentru isbânda soțului — aliat al Imperiului Bizantin—plecat în luptă cu Genovezii stăpânitori ai Chilie și Cetății Albe.

Iar când despotul se întorcea cu laurii isbânzi, clopotul bisericii ducea vestea bucuriei până în depărtările apusului.

Și astăzi valurile mării povestesc, celor ce se pricep să-i descifreze slova, spovedaniile domniței, în nesfârșitele clipe de așteptare.

Câteodată, scuturați din adâncuri de nepătruns, ele aduc geamătul celor 40 de fecioare cari dela o fereastră, ce și astăzi se vede săpată într'o stâncă atârnată la mare înălțime, s'au aruncat în valuri, ca să nu cadă în mâinile dușmanilor cari împresuraseră cetatea.

Astăzi zidurile cetății, necercetate de scormonitorii trecutului, acoperite de ierburi și de uitarea vremii, stau străjuite de farul alb care trimite în depărtare raze de lumină și speranță tuturor navigatorilor și de focile cuibărite prin scorburile stâncilor, cari, ca niște sirene, ne atrag gândul spre trecut.

Cale de 13 klm. la sud de *Caliacra*, înfruntând cu cerbicie talazurile mării, semeț se înalță dealul *Ciracmanul*. La poalele lui portul orașelului *Cavarna*.

Pe acest deal se crede că în vremurile apuse, coloniștii greci din Mesembria au fondat cetatea comercială *Bizone*.

Dela groaznicul cutremur de pământ care a sguduit Dobrogea de astăzi în timpul domniei împăratului *Justinian*, nu se mai știe nimic despre ea.

În Evul Mediu își schimbă numele în *Cavarna* fiind reședința lui *Balica*, voevodul român, care avea sub ordinele sale pe despotul dela *Caliacra*, *Dobrotici*.

Pornind spre sud, dealungul mării, trecând de colțul

coastei arămii, se profilează înaintea ochilor, albul mat al țăr-
mului, care închide într'o vale a lui, orașul *Balcic*.

Faleze de culoarea argintului cenușiu, profilate în marea misterioasă, albastră ca peruzeau, învelită de rouă sau sclipi-
toare, i-au dat numele de *Coasta de argint*.

În locul monotoniei de astăzi, în vechime era viață in-
ternă. Negustorii greci au fondat aci cetatea *Krunoi*, ceia ce înseamnă «isvor».

Și-a schimbat numele în *Dionysiopolis*, cinstindu-se astfel zeul vegetației și al vinului *Dionysios*, întru slava căruia au zidit un sanctuar. Bogăția în viță de vie a ținutului învecinat, îndemnatu-i-a, poate, să dea acest nume cetății. Legenda pune această schimbare de nume pe seama valurilor mării, cari ar fi aruncat pe țărmuri, după o groaznică furtună, o statuie a acestui zeu.

Săpăturile făcute în apropierea bisericei «*Sf. Treime*» și a moscheii «*Sulakgeami*», au scos la iveală inscripțiuni cari completează spusele cronicarilor bizantini.

Datorită bogăției teritoriilor vecini, ajunge, în epoca de influență a civilizației grecești la o însemnată înflorire materială

Conducându-se singură, bate bani de aur și argint în monetărie proprie. Regii Scythi ai triburilor vecine și-au bătut monezi, cu chipurile lor, în această monetărie.

Când stăpânirea romană s'a stabilit în aceste părți, dintre toate cetățile grecești depe litoralul Mării Negre, singură *Dionysiopolis* își menține, încă aproape un secol, situația ei de far răspânditor al civilizației elene la popoarele Daco-Scythe, stăpâne ale ținuturilor învecinate.

În vremea aceasta, prin cetățeanul ei *Akornion*, *Dionysiopolis* este intermediara între Dacii regelui *Boerebista* și puterea romană.

Ridicat la rangul de municipiu, își pierde urma în epoca năvălirilor barbare. Poate că acelaș cutremur din timpul lui Justinian a acoperit și frumusețile arhitectonice ale cetății templelor și locuințelor din *Dionysiopolis*.

Căsuțele Balcicului împiedică pe arheologi să poată reconstitui vechea așezare a atât de bogatei cetăți antice.

Așezat pe trei terase succesive și suprapuse, Balcicul cu căsuțele înșirate, ca niște cuiburi de rândunele, sub fale-

zele de cretă, este un loc de vis, balsam de alinare al sufletelor obosite.

Străjuit de *Cuibul Singuratec* «*Tenah Iuvah*», castelul de îmbărbătare al M. S. Regina Maria, cu grădina așezată pe terase, pare că ar fi babilonicile grădini suspendate ale Semiramidei, Balcicul se scaldă într'o lumină vie, intensă, variată în nuanțe, cum nicăeri soarele și luna nu o revarsă.

Ca și în vechime atrage pe toți iubitorii frumosului în natură, fiind locul care încântă ochiul și odihnește sufletul.

Tainele ce zac ascunse în pământul Dobrogei de Sud, nu așteaptă decât sapa arheologului ca să ne povestească de sbuciumul acelor ce, odată cu ele, au fost înmormântați în negura uitării.

Alex. N. Papagheorghe

Iarnă dobrogeană

*Pe mare suflă viforul Rusnacul,
Dorm bălțile și Dunărea sub sloi;
Pe gheață, care grele curg în roi,
La mori de vânt vin oamenii cu sacul.*

*Prin stepele svântate de noroi.
In case focul arde roș ca macul;
Se coace rumenindu-se dovleacul
Și pânzele curg albe din răsboi.*

*Tăceri mocnite'n Valea-fără-iarnă.
Prin șure boii rumegă cocenii;
In vânt aripa morii se răstoarnă.*

*Și povestind din vremuri, Dobrogenii
Cu ochii visători pe lâna furcii,
Ca'n nori de fum, văd luptele cu Turcii.*

Grigore Sălceanu

RECENZII

Am primit la redacție :

Revista Dobrogeană. Apare la Constanța sub conducerea d-lui Teodor Ionescu. După o existență de un an a isbutit să ajungă la nouă numere. Ii dorim încă mulți ani, convingși fiind că împlinește un rost.

Apreciem la **Revista Dobrogeană** distinse colaborări și mai ales cuvântul care nu se epuizează, deși bănuim că întâmpină mari greutăți.

Stătuie în rândurile revistei o muncă de pioneri și o convingere în mesianismul literar al provinciei. Așteptăm antologia poezilor dobrogeni făgăduită de d-nii Ion Fățoiu și Teodor Ionescu. Nădăjduim că tinerele talente relevate de revistă nu-și vor încheia seria „relevărilor“ numai în rândurile dela Constanța.

* * *

Gânduri dela Mare, revistă culturală regională An. I Nr. 3. Constanța. Conducerea Titus Cergău. Pentru edificare asupra intențiilor sale îi reproducem propria manșetă : „Dorim să contribuim cu toată puterea noastră de muncă la ridicarea meleagurilor noastre dobrogene, făcând cunoscut trecutul, redând prezentul și căutând a face modeste preconizări asupra viitorului, situându-ne astfel printre revistele regionale ale țării“. Intenții bune ca și unele articole din revistă.

* * *

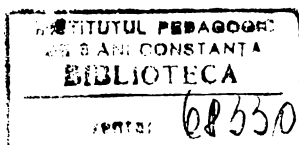
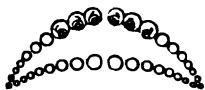
Avânturi culturale An. I Nr. 3. Apare la Bârlad sub conducerea unui comitet. Frumoasă finută, material bogat și variat, organizare tehnică superioară.

Gongul sub direcția D-lui Romulus Vulcănescu apare în București. Este o revistă de adevărată informație teatrală, Cinematografică, plastică, sportivă, etc. Lipsa de tendințe în apreciere o ridică deasupra altor publicațiuni de specialitate.

* * *

De luna cărții vor apare : Intunecatul April de Emil Botta
în Editura Fundațiilor Regale

Un volum de nuvele de acelaș autor în Editura Vreamea

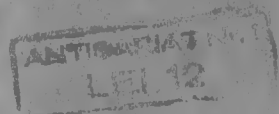
Bibliografie: 1)

N. Iorga Istoria Comerțului Românesc, vol. I.

Al. Giuglea Istoria Comerțului.

George Brătianu Recherches sur le Commerce génois dans la Mer
Noir au XIII siècle.

Peyssonnel Traité sur le commerce de la Mer Noir, vol. I.

1) Se referă la articolul Din istoria economică a Balciului.

31/12 022/94/143